

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

РЕШЕНИЕ № 3
София, 5 април 2005 г.

Конституционният съд в състав:

Председател: Неделчо Беров

Членове: Стефанка Стоянова

Маргарита Златарева

Васил Гоцев

Людмил Нейков

Живан Белчев

Лазар Груев

Мария Павлова

Емилия Друмева

Владислав Славов

Евгени Танчев

при участието на секретар-протоколита Росица Топалова разгледа в закрито заседание на 5 април 2005 г. конституционно дело № 2/2005 г., докладвано от съдията Васил Гоцев.

Делото е образувано на 15 февруари 2005 г. по искане на главния прокурор за тълкуване разпоредбата на чл.150, ал.1 от Конституцията в смисъл, че само пленарните състави на Върховния касационен съд /ВКС/ и Върховния административен съд /ВАС/ имат право да сезират Конституционния съд по реда на цитирания текст, както и за установяване противоконституционността на чл.84, ал.1, т.2, предл. второ и чл.95, т.3, предл. второ от Закона за съдебната власт /ЗСВ/, създадени с § 19 и §22 ЗИДЗСВ /обн.ДВ, бр.74/2002г./.

С определение от 1 март 2005 г. Конституционният съд е допуснал за разглеждане по същество искането на главния прокурор и е конституирал като заинтересовани страни Народното събрание, Министерския съвет,

министъра на правосъдието, Върховния касационен съд и Върховния административен съд.

Искането на главния прокурор за установяване противоконституционността на чл.84, ал.1, т.2, предл. второ и на чл.95, т.3, предл. второ от ЗСВ се предполага от становището на Конституционния съд по тълкуването на чл.150, ал.1 от Конституцията кой е легитимиран да сезира Конституционния съд - дали това са ВКС и ВАС като органи в пълния им състав или освен пленумите им, са оправомощени и общите събрания на техните колегии.

Главният прокурор застъпва, че разпоредбата на чл.150, ал.1 от Конституцията не овластява общите събрания на колегиите на ВКС и ВАС да сезират Конституционния съд. Според него "само ВКС и ВАС в тяхната цялост, т.е. като пленарни състави, са овластени да отправят искания пред Конституционния съд". Той смята, че даването право за това и на общите събрания на техните колегии би създавало "юридическа безизходица", ако общо събрание на една колегия сезира Конституционния съд, а общо събрание на друга колегия оттегли искането, или, ако общи събрания на различни колегии направят искания за взаимноизключващи се тълкувания. Възможността отделни състави на ВКС и ВАС да се обърнат към Конституционния съд било изключение, за случаите, когато те разглеждат конкретни дела в хипотезата на чл.150, ал.2 от Конституцията. Искането излага, че колегиите на ВКС и ВАС са техни функционални подразделения, но не съставляват самите върховни съдилища. Сочи се практиката на Конституционния съд, която приема като допустими за разглеждане искания, направени от общото събрание на колегиите на ВКС и ВАС, но се отбелязва, че определенията на съда не създават пресъдено нещо.

По изложените съображения се поддържа и, че разпоредбите на чл.84, ал.1, т.2, предл. второ и чл.95, т.3, предл. второ от Закона за съдебната власт са в противоречие с чл.150, ал.1 от Конституцията.

Съобразно дадената им от Конституционния съд възможност от конституираните като заинтересовани страни, становища са представили Министерският съвет и министърът на правосъдието. Върховният касационен съд е изразил своето разбиране в становището, което е представил по к.д. № 11/2004 г. Според тези заинтересовани страни легитимирани да сезират Конституционния съд по чл.150, ал.1 от Конституцията са, както пленумите на ВКС и ВАС, така и общите събрания на техните колегии, поради което искането за установяване противоконституционността на съответните разпоредби от Закона за съдебната власт е неоснователно.

Конституционният съд обсъди доводите и съображенията, развити в искането и в представените становища на заинтересованите страни и прие следното:

I

По искането за тълкуване на чл. 150, ал. 1 от Конституцията

Според чл. 150, ал. 1 от Конституцията право да сезират Конституционния съд имат най-малко една пета от народните представители, президентът, Министерският съвет, ВКС, ВАС и главният прокурор. Дадено е право и на общинските съвети да се отнасят към Конституционния съд за решаване спорове за компетентност между органите на местно самоуправление и централните изпълнителни органи /чл. 149, ал. 1, т. 3 от Конституцията/.

Заедно с това чл. 150, ал. 2 от Конституцията установява, че когато ВКС и ВАС установят несъответствие между закони и Конституцията, те спират производството по делото и внасят въпроса в Конституционния съд.

При решаване дали ВКС и ВАС са оправомощени да се отнасят към Конституционния съд като единни органи в пълния си пленарен съдийски

състав или това право имат самостоятелно и техните подразделения /обща събрания на колегиите им и отделните състави/, следва да се обсъди чл. 150, ал. 2 от Конституцията. Според текста, когато установят несъответствие между закона и Конституцията, ВКС или ВАС спират производството по делото и внасят въпроса в Конституционния съд. Съгласно правилата на процесуалните кодекси разглеждането на конкретно дело и спиране на неговия ход, може да направи само отделен съдебен състав. От тук следва, че не друг, а само състав на съда е оторизиран да се обърне към Конституционния съд, когато при разглеждане на конкретно дело констатира несъответствие на закона с Конституцията. Нито пленумите на ВКС и на ВАС, нито общите събрания на техните колегии могат да спрат производството по дела, които са пред отделните състави на върховните съдилища. Пленумът и общите събрания на колегиите нямат практическа възможност да установят несъответствие между закона и Конституцията, което да е по повод разглеждано от тях конкретно дело. Логическият извод е, че правото да се сезира Конституционния съд по реда на чл. 150, ал. 2 от Конституцията и да се спре разглежданото дело имат отделните състави, които разглеждат делото, при което са констатирани несъответствие между закон и Конституцията. В този случай ще следва да спрат производството. С изключение на определение № 6/92 г. по к.д. № 12/92 г., на което ще се спрем по-долу, в своята постоянна практика Конституционният съд без колебание е приемал това /Решение № 7/2001 г. по к.д. № 1/01 г., обн. ДВ, бр.38/2001 г. ; Решение № 13/2001 г. по к.д. № 2/2001 г., обн., ДВ, бр.51/2001 г.; Решение № 5/2002 г. по к.д. № 5/2002, обн. ДВ, бр.95/2002; Решение № 10/2002 по к.д. № 12/02, обн. ДВ, бр.103/2002 г.; Решение № 10/2003 г. по к.д. №12/03, обн. ДВ, бр.60/2003 г. и Решение № 5/2004 г. по к.д. № 5/04 г., обн. ДВ, бр. 98/2004 г./.

В определение № 1 от 1997 г. по к.д. № 5/97 г. /Обн. ДВ, бр. 54/1997 г./, Конституционния съд подробно е аргументирал тезата, че

"правомощието да се сезира Конституционния съд по реда на чл.150, ал.2 принадлежи на отделните състави на ВКС и ВАС, разглеждащи конкретен съдебен спор". Според Конституционния съд да се приеме, че тази възможност имат само Общото събрание на съответна колегия или Пленумът на ВКС или ВАС "всъщност лишава от конкретно съдържание разпоредбата на чл.150, ал.2 от Конституцията". Цитираното определение казва, че когато конституционният законодател говори за Върховен съд в хипотезата на чл.150, ал.2 има предвид "не висшите представителни органи на ВКС и ВАС, а съответния Върховен съд като правораздаващ орган по конкретен съдебен спор", т.е. неговите състави. Това е така, въпреки, че в чл.150, ал.2 от Конституцията не е посочено изрично, че правото принадлежи на състава, който разглежда делото.

Следва да се види какво по начало се влага в чл.150 от Конституцията в посочването на двете върховни съдилища.

Съгласно чл.119, ал.1 от Конституцията "правораздаването се осъществява от Върховния касационен съд, Върховния административен съд, апелативни, окръжни, военни и районни съдилища". Заедно с това в чл.124 от Конституцията е посочено, че ВКС осъществява върховен съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища, а в чл.125 от нея, че ВАС осъществява върховен надзор за точното и еднакво прилагане на законите в административното правораздаване.

От цитираните конституционни текстове може да се направи извода, че посочването на отделните функции и правомощия на ВКС и ВАС няма предвид двете институции като единен субект, състоящ се от всички техни съдии, а и подразделенията, от които те се състоят. В терминологията на конституционния законодател ВКС и ВАС не са понятия, които се отнасят единствено до целия съдийски състав на техните пленуми. Те включват в себе си и всичките им подразделения. Правораздаването, което съгласно чл. 119, ал. 1 от Конституцията се осъществява от ВКС и ВАС не се

извършва от целия съдийски състав като единен правораздавателен субект, а от неговите подразделения. Контролът за съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища не се провежда от пленумите на ВКС и ВАС, а от общите събрания на техните колегии, които издават тълкувателни решения. Това се разбира и от Решение № 2/2005 г. по к.д. № 9 от 2004 г., /обн. ДВ, бр.16/2005г./, според което съдебната защита се осъществява от конституционно установените съдебни органи - ВКС, ВАС и останалите съдилища. Когато в Решение № 6 от 2003 г. по к.д. № 23/2002 г. /обн.ДВ, бр.46/2003 г./, Конституционният съд казва, че "няма конституционна характеристика на касационното обжалване, която да изключва възможността ВКС да разглежда и решава правен спор по същество" очевидно няма предвид това да прави Пленумът на ВКС, а става дума за неговите отделни състави.

В съответствие с чл.133 от Конституцията Законът за съдебната власт е уредил организацията и дейността на съдилищата. Член 80, ал. 1, според който ВКС е висшата съдебна инстанция по наказателни и граждански дела, и чл. 91, ал. 1, според който ВАС е висшата съдебна инстанция в административното правораздаване, имат предвид не само единния субект на Пленума на всички съдии, а и техните подразделения. Следващите разпоредби ги сочат и казват в какъв състав заседават /чл. 84, ал. 1, т. 1; чл. 85, ал. 1; чл. 93, ал.1; чл. 95 и чл. 98а/.

Няма основание да се приеме, че когато чл. 150, ал. 1 от Конституцията определя, че Конституционният съд действа по инициатива на ВКС и ВАС има предвид тези съдилища в пълния им съдийски състав, т.е. в пленумите им. Като се има предвид, че обозначаването в Конституцията на ВКС и ВАС не визира само съдийските им състави в цялост, а и всичките им подразделения, без да е посочено изрично, не може да се приеме, че само Пленумът на всяко едно от двете върховни съдилища може да сезира Конституционния съд. Според чл. 150, ал.1 от Конституцията Конституционният съд действа по инициатива най-малко

на една пета от народните представители, президента, Министерския съвет, ВКС, ВАС и главния прокурор. Посочването, че не всеки народен представител, а една пета от народните представители са оторизирани означава, че когато конституционният законодател е искал да ограничи някой от субектите го е направил.

Овластяването на ВКС и ВАС да сезират Конституционният съд по чл. 150, ал. 1 и ал. 2 се отнася и до техните подразделения. Както се отбеляза чл. 150, ал.2 от Конституцията предоставя това право на отделните състави, които могат да спрат производството по разглеждано от тях дело. Общите събрания на колегиите и пленумите като част от ВКС и ВАС могат да сезират Конституционния съд извън случаите на конкретно разглеждано дело - чл.150, ал.1 от Конституцията.

Член 150, ал.1 от нея не казва, че правото може да се упражни само от пленумите на двете съдилища, а посочва тяхното наименование. Щом като чл.150, ал.2 от Конституцията е приложим единствено в хипотезата на разглеждане на конкретно дело, поради което отделен състав на Върховния касационен съд и Върховния административен съд могат да сезират Конституционния съд, не може да се приеме, че по-висшата структура - общите събрания на двете съдилища не са овластени да осъществят правомощията по чл.150, ал.1 от Конституцията.

Въпросът е бил изрично обсъждан от Конституционния съд в определение № 1/97 г. по к.д. 5/97 г. Като отчита, че определение № 6/92 г. по к.д. 12/92 г., е постановено преди изграждане на съдебната система в съответствие с Конституцията от 1991 г. и § 2 и § 4 от нейните преходни и заключителни разпоредби, според които новата организация на съдебната власт влиза в действие след приемането на новите устройствени и процесуални закони, Конституционният съд е сметнал, че след цялостното изграждане на структурата на съдебната власт следва "да се прецизира" практиката на съда относно прилагането на чл. 150 от Конституцията. Съдът е приел, че общите събрания на Върховния

касационен съд и Върховния административен съд могат да сезират Конституционния съд на основание чл. 150, ал. 1 от Конституцията. Разбира се право да се отнесат към Конституционния съд на основание чл.150, ал.1 от Конституцията имат и пленумите на двете съдилища. Според Решение № 4/2003 г. по к.д. 2/2003 /обн. ДВ, бр. 38/2003г./, това следва "от принципа на по-силното основание". Пленумът може да извърши това, което могат да сторят общите събрания на съответните колегии.

В своята постоянна практика, с изключение на определение № 6 от 30 юни 1992 г. по к.д. № 12/92 г., както споменахме и по-горе, Конституционният съд е приемал винаги, че легитимирани да отправят искане до Конституционния съд по чл.150, ал.1 от Конституцията са, както пленумите на ВКС и ВАС /Решение № 13/2002 по к.д. 17/2002 г., обн. ДВ, бр. 118/2002 г. ; Решение № 11/2002 по к.д.18/2002 г, обн. ДВ, бр.110/2002 г.; Решение № 4/2004 г. по к.д. 4/2004 г., обн. ДВ, бр.93/2004 г./, така и общите събрания на техните колегии /определение от 12 юли 2001 г. по к.д. № 14/2001 г. присъединено към к.д. № 13/2001 г.по което е постановено Решение № 17/2001 г, обн. ДВ, бр.87/2001 г.; Решение № 9/2002 г. по к.д. 15/2002 г., обн. ДВ, бр.102/2002 г.; Решение № 6/2003 г. по к.д. № 23/2002 г., обн. ДВ, бр.46/2003 г.; Решение № 2/2005 по к.д. 9/2004 г., обн. ДВ, бр.16/2005 г./.

Конституционният съд няма основание да се отклони от тази постоянна своя практика.

На основание чл.150, ал.1 от Конституцията съдът действа по инициатива, както на пленумите на двете върховни съдилища, така и на общите събрания на техните колегии.

Ако по хипотеза отделни общи събрания отправят самостоятелни искания по тълкуването на един и същ конституционен текст, излагайки различни виждания по него, Конституционният съд е длъжен да се произнесе и по двете като даде своето задължително тълкуване. Така е и

когато би бил сезиран от различни групи от по една пета народни представители. Всяко едно от исканията има самостоятелно съществуване. Друг е въпросът, че те могат да бъдат присъединени за съвместно разглеждане и решаване.

II

По искането за установяване на противоконституционността на чл. 84, ал. 1, т. 2, в частта "както и когато вземе решение за сезиране на Конституционния съд на основание чл. 150, ал. 1 от Конституцията" и на чл. 95, т. 3 в частта "както и когато вземе решение за сезиране на Конституционния съд на основание чл. 150, ал. 1 от Конституцията" от Закона за съдебната власт, създадени с §19 и §22 от Закона за изменение и допълнение на Закона за съдебната власт /обн. ДВ бр. 74 от 2002 г./.

В искането си главният прокурор поддържа, че чл. 150, ал. 1 от Конституцията е изброил изчерпателно субектите, по чиято инициатива може да действа Конституционния съд. Според него "като колективни субекти" са оправомощени най-малко една пета от народните представители, Министерският съвет, ВКС, ВАС и общинските съвети. Той поддържа, че разпоредбата не овластява общите събрания на колегиите на ВКС и ВАС да сезират Конституционният съд, а това право имат единствено техните пленуми. Смята, че чл. 84, ал. 1, т. 2 и чл. 95, т. 3 ЗСВ в частта им "както и когато се взема решение за сезиране на Конституционния съд на основание чл. 150, ал. 1 от Конституцията" /създадени с §19 и §22 ЗИДЗСВ/, които овластяват общите събрания на съответните им колегии да се отнасят към Конституционния съд на основание чл. 150, ал. 1 от Конституцията са в противоречие с конституционния текст. Единствено пленумите на двете върховни съдилища имали право да направят това. Според главния прокурор посочването в Конституцията на ВКС и ВАС означава техния цялостен персонален състав.

Конституционният съд обсъди доводите на главния прокурор и становищата на заинтересованите страни.

Като изходи от изложеното в част първа на настоящето решение във връзка с даденото задължително тълкуване на чл. 150, ал. 1 от Конституцията прие следното:

Атакуваните разпоредби от Закона за съдебната власт са създадени с §19 и §22 ЗИДЗСВ през 2002 г. Член 84, ал.1, т.1 и чл.95, т.1 и т.2 ЗСВ определят в какъв състав заседават подразделенията на ВКС и ВАС в отделните случаи. Разпоредбите, чиято противоконституционност се поддържа посочват, че общите събрания на техните колегии взимат решение за сезиране на Конституционния съд по реда на чл. 150, ал. 1 от Конституцията. Редакцията на текстовете е претърпяла три изменения от 1994 г. до 2002 г. Последното е съобразено с определение № 1 от 1997 г. по к.д. № 5/97 г. Във връзка с разпоредби на Закона за съдебната власт Конституционният съд в това определение е посочил, че задължение на законодателя е да приведе законодателството в съответствие с конституционните разпоредби, "респ. с начина, по който те са изтълкувани от Конституционния съд". И това е направено с § 19 и § 22 ЗИДЗСВ като е постановено, че общите събрания на съответните колегии могат да вземат решение за сезиране на Конституционния съд на основание чл.150, ал.1 от Конституцията.

В съответствие със становището си по тълкуването на чл. 150, ал. 1 от Конституцията съдът намира, че оправомощаването на Върховния касационен съд и Върховния административен съд да сезират Конституционният съд на основание чл.150, ал.1 от Конституцията не означава, че правото е предоставено само на двата съда в персоналната цялост на пленумите на всеки от тях, а това право имат и общите събрания на колегиите им, които също така се идентифицират с наименованията Върховен касационен съд и Върховен административен съд.

Върховен касационен съд и Върховен административен съд според конституционния законодател са не само пленумите на всички техни съдии, а и подразделенията им, общи събрания на съответните колегии и отделните състави. Хипотезата на чл.150, ал.2 от Конституцията, могат да осъществят само последните. На пленумите и общите събрания на колегиите принадлежи инициативата да сезират Конституционния съд по чл.150, ал.1 от Конституцията.

Поради това и разпоредбата на посочените в искането текстове от Закона за съдебната власт не са противоконституционни.

По изложените съображения и на основание чл. 149, ал. 1, т. 1 и т. 2 от Конституцията, Конституционният съд

Р Е Ш И :

1. Правомощие да сезира Конституционния съд по чл. 150, ал. 1 от Конституцията имат пленумите на Върховния касационен съд и Върховния административен съд, състоящи се от всички съдии и общите събрания на техните колегии.

2. Отхвърля искането на главния прокурор на Република България за установяване противоконституционността на чл.84, ал. 1, т. 2 и на чл. 93, т.3 от Закона за съдебната власт в частта им "както и когато се вземе решение за сезиране на Конституционния съд на основание чл.150, ал.1 от Конституцията", създадени с § 19 и § 22 от Закона за изменение и допълнение на Закона за съдебната власт /обн. ДВ, бр.74/2002 г./.

Председател:

Неделчо Веронов